

kissé talán idealisztikus, amikor úgy fogalmaz, hogy „a politikai hatalmi játszmák kivédésének civil eszköze a gazdasági stabilitás megteremtése, a gazdasági erőforrások oly módon való elosztása, mely megszünteti a megélhetési problémákat. Stabil és kiszámítható gazdasági helyzetben az etnikumok érzelmi befolyásolása kevésbé járható út a közöttük lévő jó kapcsolatok megromlására” (129). A nemzetiségek együttélésének minősége elsősorban a központi köz- és szakpolitikai irányítástól függ, mely – normális esetben – megteremti a kiegyensúlyozott egyéni és közösségi életvitelhez szükséges társadalmi alapokat. Erdély többnemzetiségű térségeiben ugyanakkor a helyi elosztás is problémákba ütközik, azzal ugyanis valamelyik közösség jobbra nem elégedett, másfelől – ezzel összefüggően – mert a számottevő magyar közösségekkel rendelkező, tökeerős erdélyi régiókban (lásd Nagyvárad, Kolozsvár) is – a kevésbé módos térségekhez hasonlóan – tapasztaljuk a nemzetiségi sűrűlődásokat. A civil társadalom egyfelől a vezetés különböző szintjei számára tud „közigényt”

megfogalmazni, mely bizonyos fokig korlátok közé szoríthat hatalmi játszmákat, másfelől képes lehet a saját eszközeivel támogatni olyan gazdasági kezdeményezéseket, melyeket arra érdemesnek tart. Az erőforrások elosztása – ti. a gazdasági kormányzás – azonban a közigazgatás egyik szintjén sem civil eszköz.

Összegzésként elmondható, hogy az *Interetnikus kapcsolatok Felső-Háromszéken* c. kötet nyomán számszerűen is láthatóvá válik a vizsgált települések nemzetiségeinek egymás mellett élése és annak hatásai. Levonhatjuk továbbá a következtetést, hogy a demográfiai és kulturális erő kérdésköre, a gazdasági erőforrások fölötti diszponálás, a határhelyzetek leírása mind olyan területek, amelyeket tovább kell kutatni. A kötet szép kivitelezésű, külsejét és tartalmát tekintve is igényes munka, mely bátran ajánlható az Erdély, Székelyföld, illetve Felső-Háromszék iránt érdeklődő laikusoknak és a szakmai közönségnek egyaránt.

Kőrösi Viktor Dávid

Értékelés Torockón és Aranyosszéken

Dr. Keszeg Vilmos – Dr. Sütő Linda – Sütőné Gulyás Éva (szerk.):

Torockó–Aranyosszék Kollégium. Antológia Kiadó, Lakitelek 2017. 303 old

A *Torockó–Aranyosszék kollégium* címet viselő könyv a lakiteleki Népfőiskolához és annak értékeléséről és értékmegőrző munkásságához köthető. A kötet bevezető részében olvashatunk arról, hogy a lakiteleki Népfőiskola már az 1990-es évek elejétől szervez Kárpát-medencei magyar értékeket feltáró eseményeket, kollégiumokat és konferenciákat. Továbbá a magyar Országgyűlés 2012-ben fogadta el a magyar nemzet értékeiről és a hungarikumokról szóló törvényt, amely azt mondja ki, hogy a magyar értékeket egy alulról felfelé építkező módszer és rendszer szerint szükséges beazonosítani, felgyűjteni és megőrizni. Az értékek felkutatása

pedig településeken történik, ahol a legfőbb adatközlők, valamint az értékeket hordozók maguk a helyi lakosok, akikkel kapcsolatot kell kialakítani az értékek rögzítése céljából. Természetesen ezt a fajta tevékenységet már régóta megkezdtek a néprajzosok, helytörténészek, muzeológusok, pedagógusok, lokálpatrióták, de az általuk elkészített értékelés folyamatosan bővíthető még és aktualizálható.

A lakiteleki Népfőiskola egyik jelentős programja tehát, hogy a Magyar Értéktár (ez az ún. Nemzeti Értékpíramis része, amely a kiemelkedő magyar nemzeti értékeket gyűjti össze; az összegyűjtött, rendszerezett értékekből válhatnak hungarikumok, amelyek pedig a

Hungarikumok Gyűjteményébe kerülnek rögzítésre) bővítsé. A program keretében igyekeznek felkeresni minél több települést mind az anyaországban, mind határon túl, hogy ott feltérképezzék a helyi, sajátos értékeket (hagyományokat, helyi jellegzetességeket, nevezetességeket, hírességeket), ezeket felgyűjtsek, rögzítsék, majd az Értéktárba helyezzék. Ennek szellemében került sor a Torockó–Aranyosszék Kollégium megszervezésére is, amely két szakaszban egy-egy hét értékfeltáró terepkutatással kezdődött, amelynek „bázisa” Torockó volt. Az értékfeltáró munkát egy bágyoni konferencia követte, amelyen elhangzottak a legfőbb kutatási tapasztalatok. A konferencia különlegessége az volt, hogy nemcsak az értékfeltáró személyek vettek részt rajta, hanem a vidék helyi lakosai is meg voltak hívva a rendezvényre. A konferenciát követően a kutatásban résztvevőknek egy-egy tanulmányban kellett beszámolniuk a terepen való munkájukról és tapasztalataikról. A megírt tanulmányok pedig a jelen kötetben kerültek közlésre, amelyet dr. Keszeg Vilmos, dr. Sütő Linda és Sütőné Gulyás Éva szerkesztett, és amely 2017-ben látott napvilágot Lakiteleken az Antológia Kiadó és Nyomda gondozásában.

A könyv felépítését tekintve három nagyobb részre tagolódik. Az első rész értelemszerűen a bevezetés, a köszönetnyilvánítás és a vidék bemutatása. A bevezetőben Lezsák Sándor (a lakitelki Népfőiskola vezetője, a Hungarikum Bizottság tagja) az értékfeltáró munka hátteréről nyújt ismertetést, majd Sütőné Gyulyás Éva és dr. Sütő Linda nyilvánít köszönetet, főként a helyi értelmiségiek, valamint lakosok segítségéért. Végezetül dr. Keszeg Vilmos rendkívül alapos, összefoglaló jellegű szövege olvasható, amelyben a régió történetéről, felfedezéséről, lakosságáról, kulturális örökségéről, turisztikai és gazdasági lehetőségeiről ír. Ezenkívül dr. Keszeg Vilmos arról sem feledkezik meg, hogy felhívja a figyelmet azokra teendőkre, amelyek sürgősen szükségszerűnek bizonyulnak annak érdekében, hogy a helyi magyarság kultúrája, tudása valamelyest tovább öröklődjön, illetőleg hogy valamilyen folytonosságot kövessen.

A kötet további terjedelmesebb fejezete az „Értékek, értékőrzők” címet viseli, amelyben külön-külön, minden felkeresett és feltérképezett településsel

megismerkedhet az olvasó. Ezek a falvak a következők: Aranyosrákos, Bágyon, Csegez, Felvinc, Harasztos, Kercsed, Kövend, Mészkö, Sinfalva, Székelyföldvár, Székelykocsárd, Szind, Tordaszentmihály, Torockó, Torockószentgyörgy és Várfalva. A helységek neve alatt olvashatók azoknak a személyeknek a nevei, akik az adott településen kutattak az értékfeltáró program keretében. Ami az értékfeltáró személyeket illeti, fontos tudni, hogy közülük csak néhányuk volt néprajzkutató vagy néprajz szakos egyetemi hallgató, zömük különböző más egyetemek hallgatói, oktatói (pl. agrármérnöki, turisztikai és vidékfejlesztési szakos hallgatók és oktatók), illetőleg a Népfőiskola Alapítvány tagjai voltak. Ez utóbbi résztvevőknek nem feltétlen volt társadalomkutatói előképzettségük vagy tapasztalatuk, hanem inkább autodidakta módon, óriási lelkesedéssel és nagy érdeklődéssel igyekeztek elvégezni az értékfeltáró munkát, természetesen ebben segítette őket a Népfőiskola is, hiszen szakemberek segítségével készítette fel őket erre a munkára.

A kötetben az aranyosszéki településekről írt tanulmányok tartalma és műfaja nem teljesen egységes. Ennek oka, hogy az értékfeltáró munkát és a tanulmányírást különböző szakterületen dolgozó vagy egyéb, nem feltétlen tudományos foglalkozást művelő személyek (pl. pékségtulajdonos, fodrász stb.) végezték. Ennek köszönhetően születtek olyan tanulmányok is, amelyek nem kifejezetten a tudományos társadalomkutatás szempontjai szerint íródtak, hanem a megírt szövegekben sok esetben inkább a szubjektív érzelmek, benyomások és élmények érvényesültek. Mindennek következtében egy-egy faluról írt szöveg kevésbé a jelen társadalmának és annak kultúrájának részletes számbavételéről szól, hanem például a helyi emberekkel való találkozásokról, élményekről és a kulturális sokszínűsége és az értékfeltáró számára „más” jelentő kulturális elemekre (pl. népszokások, népművészet, életmód) való rácsodálkozásokról. Mindez különlegessé teszi a könyvet, hiszen ezúttal nem csupán tényekről, társadalomkutatási eredményekről olvashatunk, hanem mindezek a közlések kiegészülnek emberi kapcsolatokról (a helyiek és a látogatók közötti pozitív interakciókról) szóló élménybeszámolókkal.

A falvakról írt tanulmányok egységet mutatnak viszont abban, hogy mindegyikben fel vannak sorolva azok a kulturális elemek, amelyek értéket képviselnek az adott településen: helyi nevezetességek, műemlékek, mesteremberek, szervezetek (nőegyesületek, önkéntes tűzoltók, rézfűvós együttes stb.), egyesületek (néptáncsoportok, torockói íjászok stb.), valamint ezek vezetői, vezéregyéniségei, lelkészek, híres szülöttek, népszokások, népművészet, ételkülönlegességek stb. Külön ki vannak emelve azok az emberek, akik valamilyen hagyományosnak minősülő tevékenységet folytatnak, amelyet napjainkban már alig-alig művelnek (például takács, kolompkészítő, kovács, kenyérsütő, kapukészítő, bútorfestő mesteremberek).

A kötet harmadik nagyobb egységét alkotja az a fejezet, amely a tudományos következtetéseket teszi közzé. Elsőként dr. Sütő Linda a régió magyar népességéről és identitásáról ír, amelynek alapját a kollégium terepkutatásán készített kvantitatív kérdőív (ezt a többoldalas kérdőívet a helyi magyar lakosokkal kellett átbeszélni, és az ő válaszuk alapján kitölteni) adatai adják. Ez a tanulmány roppant áttekinthetően, táblázatok, pontokban való felsorolások formájában közli Torockó–Aranyosszék településeinek a demográfia adatokat, megnevezi a civil szervezeteket, adatolja a magyar nyelv használatát, a médiafogyasztási szokásokat stb. Ezenkívül a régió erősségei, gyengeségei, félelmei és lehetőségei is össze vannak foglalva. Ez utóbbi adatok együttesen iránymutatást is jelenthetnek a régió fejlesztéséhez és a helyben maradás elősegítéséhez.

A fejezet következő tanulmányát Fodor Attila, a tordai helytörténeti múzeum néprajzos munkatársa írta meg, amelyben számba veszi Aranyosszék egykori és mai értékeit, valamint a történelmi és társadalmi változások hatását mindezekre.

Ezt követi Furu Árpád szövege, amely Aranyosszék építészeti értékeiről ismerteti az olvasót. A tanulmányban olvashatunk a földrajzi környezetéről, településszerkezetéről, a különböző épületekről és azok funkciójáról, a tüzelőberendezésekről, a gazdaság épületekről, a kapukról és arról a megállapításról, hogy ezen a tájegységen a 19. század közepén sajátos, a lokalitásra jellemző népi építészet alakult ki.

Végül az utolsó tanulmány írója Bálint Róbert Zoltán mészkiói lelkész, aki a vallás és az egyház közösségformáló, -összetartó és a művelődést szolgáló szerepéről ír, valamint egy olyan kezdeményezésről és „mozgalomról”, amelynek keretében a vidék falvainak lakói bizonyos időközönként együtt vesznek részt egy vasárnapi egyházi szertartáson, igehirdetésen, majd előadáson, ezt követően szeretetvendégségben töltenek el néhány órát együtt. Ezeket az alkalmakat általában mindig más-más településen szervezik meg. 2017-ben már 29 alkalmat és 24 szeretetvendégséget tudhat maga mögött ez az „Együtt Isten völgyében” nevet viselő kezdeményezés.

A kötet utolsó lapjai a Kollégium résztvevőinek névsorát és intézményét sorolja fel, majd színes képmellékletben, fotókon illusztrálja a terepen végzett munkát, valamint a helyi emberekkel való találkozásokat pillanatait. A könyvhöz egy CD-melléklet is kapcsolódik, amelyen egy majdnem 40 perces látványos film tekinthető meg Torockó–Aranyosszék tájairól, az értékfeltáró munka összefoglalásáról, és amelyen a helyi emberek, az ún. „értéktörzök” is megszólalnak.

Összefoglalásként elmondható tehát, hogy a kötet elsődleges célja, egyrészt, hogy Torockó–Aranyosszék vidékének értékeit, valamint értéktörzseit leltárba vegye. Másrészt, hogy a helyi értelmiségiekkel és lakosokkal párbeszédet hozzon létre, és a vidék szülöttei felé azt az üzenetet közvetítse, hogy életük, életmódjuk, hagyományaik vagy éppen a mesterség, amit folytatnak, igenis fontosak, tiszteletre méltóak, és a magyar kultúra jelentős részét képezik. A lakiteleki Népfőiskola megjelent kötetei – így ez a munka is – egyben iránymutató segédletként is alkalmazhatók lehetnek vidékfejlesztési tervek kidolgozásához, szorgalmazva a helyi magyarság otthonmaradását. A kötetek ezenkívül úti- és kutatást segítő könyvként is forgathatók, hiszen megtalálhatjuk bennük a tájegységek egyes falvainak nevezetességeit, látnivalóit, és azokat a lakosokat is megnevezik, akik alkalmas beszédpartnerrei lehetnek például egy néprajzkutatónak vagy helytörténésznek egy terepkutatás során.

Ágoston-Szűcs Brigitta